

ואסיק רב אשי לראייתו: **מאי לאו**, מדחומץ **לא צמית**, ואינו מעכב את השעורים שנתנפחו מלהחמיץ, שמע מינה דחמועי נמי **מחמועא!** וממהר הוא להחמיץ את הקמח שניתן בו מלכתחלה. אלמא, סבר שמואל כרב כהנא, דקמח שניתן לחרוסת ישרף מיד, מחמת החומץ שבה(2).

ודחינן: **לא** ראייה היא משמואל. **דדילמא** לא אמר, אלא דהחומץ **לא מצמת צמית**. ואינו מונע את החיטים מלהחמיץ מחמת המים שנבלעו בהם בשריה, עוד טרם שניתנו בו. אבל **לא** אמרינן דחמוע מחמוע! אלא אינו מונע את החימוץ, אבל אף לא ממהרו. ואכתי מצינו לומר, דאם נתן קמח לחרוסת, לחכמים תיאכל מיד.

שנינו במתניתין: **אין מבשלין את הפסח**, לא במשקין ולא במי פירות!

תנו רבנן: כתיב "אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל במים". **אין לי אלא** שאסור לאוכלו מבושל במים. **בשאר משקין מנין** שאסור?

אמרת, קל וחומר הוא. **ומה מים שאין הם מפגינן את טעמן של הפסחים**, אסורין לבשל בהם את הפסח — **שאר משקין**,

כחכמים? האם אף **אחרוסת** קאמר כן מר, ולדעתך חכמים מתירים אף בחרוסת. או דלמא, דוקא **אחרדל** קאמר כן מר! אבל בחרוסת, אף לחכמים תשרף.

מא-א **אמר ליה רב הונא**: **למאי נפקא מינה?** הלא אין שום הבדל ביניהם.

אמר ליה רב נחמן בר יצחק: מצינו לדרב **כהנא** שחילק ביניהם. **דאמר רב כהנא**: מחלוקת בנותן קמח לתוך החרדל. אבל הנותן לתוך החרוסת, לדברי הכל ישרף מיד(1)!

אמר ליה: הא דרב כהנא **לא שמיע לי**. **כלומר**, **לא סבירא לי** כוותיה! אלא בחרוסת נמי התירו חכמים לאכול מיד. והלכה כמותן.

אמר רב אשי: כוותיה דרב **כהנא מסתברא**, דלא התירו חכמים לאכול מיד אלא בקמח שניתן בחרדל, ולא בחרוסת. דכן מוכח מדאמר שמואל: **אין הלכה כרבי יוסי** דאמר בשעורין שנתבקעו, "שורן בחומץ, והחומץ צומתן"! אלא אף כששורן בחומץ הן מחמיצות.

רבינו דוד והתוספות רי"ד שם [יעוין שם בהערה 4], אינו ענין להכא כלל.

2. ותימא, הא לעיל סליק אדעתין לאוקמא לשיטת ה"יש אומרים" בשיטת רבי יוסי. משמע דתנא קמא ד"יש אומרים", סבר כתנא קמא דרבי יוסי. ואפילו הכי קאמר, דנותן את הקמח ואחר כך נותן את החומץ. אלמא, חומץ אינו מחמץ לכולי עלמא.

ויש לומר, דסמיך התם אמסקנה דהכא, דלא

להשהותן. אלא שדרך החרדל שלא להשהותו, משום שמפיג טעם. ולכן התירוהו לאכול מיד. אבל בחרוסת שהדרך להשהותה, חיישינן בה שיבוא להשהותה.

1. ופליג רב כהנא אעולא, דאסר לעיל [מ ב] ליתן בחומץ משום "לך אמרינן לנזירא". דלרב כהנא אסור מעיקר הדין. כדאמר "לתוך החרוסת, לדברי הכל ישרף מיד". וסבירא ליה דחומץ נמי חמועי מחמוע. תוספות. אכן לדרך

וכן יוצאין ברקיק המבושל לאחר שנאפה, כל זמן שלא נימוח! ואף על פי שאין קרוי "לחם" אלא דבר אפוי, ובעינינו במצה "לחם עוני", יוצאין בו. לפי שאפוי הוא. ואין הבישול שלאחר האפיה נחשב לבישול, ואינו מפקיעו מתורת "לחם" – דברי רבי מאיר.

רבי יוסי אומר: יוצאין ברקיק השרוי, לפי שאפוי הוא. אבל לא יוצאין ברקיק המבושל, ואף על פי שלא נימוח! משום שהבישול שלאחר האפיה מבטלו מתורת לחם⁽⁸⁾.

אלמא, אית ליה לרבי יוסי, יש בישול אחר

כך צלאו חייב, שפיר מסתבר כן. דהא כיון קודם בשליה, כבר נאסר באכילה⁽⁶⁾.

אלא "צלאו ואחר כך בשלו", הא כבר צלי אש הוא. ותו לא שייך בו בישול. ואמאי חייבים על אכילתו?

אמר רב כהנא: הא ברייתא מני רבי יוסי היא, דסבר יש בישול אחר אפיה!

דתניא: יוצאין ידי חובת מצה ברקיק השרוי בתבשיל לאחר אפיותו⁽⁷⁾! ואף על פי שהוא נמס בתבשיל, עדיין הוא קרוי "לחם", כל זמן שלא נימוח לגמרי.

כלי סגור בחמי טבריה, ונצלה מחמת החום]. שרצה הרמב"ם לכתוב אופן שאין לו תקנה באם יחזור ויצלה. דאלו בבישול בחמי טבריה, הלא מהני אם חזר וצלאו, כאמור. ודוקא אם צלאו שם, שוב אין לו תקנה בצלי אש. לפי שאין צליה אחר צליה. אגלי טל, מלאכת אופה סעיף טו.

7. ונחלקו הפוסקים, אם דוקא בשרוי במים יוצאים, או אף בשרוי בשאר משקין. הבית יוסף בסימן תסא הביא בשם הרוקח, דאף בשרוי בשאר משקין יוצאים. וכן פשיטא ליה למהר"ם חלאווה בסוגיין. אלא שמדברי הרי"ף משמע ליה, דדוקא בשרוי במים יוצאים. ויעוין במגן אברהם שם סק"ז, ובשער הציון אות כט ול.

8. רש"י. וצריך לומר דאירי בבליה רכה. דאי בבליה עבה, הרי הוא קרוי לחם אף בלא אפיה, משום הלישה לבריה. תוספות [על פי דרכם שהובאה לעיל לז ב].

ור"י מפרש, דאפילו בבליה עבה הבישול פוסלה. משום דהויא לה מצה עשירה. ומוכחינו

שלו עצמן]. ואין מתקיים בזה, "כי אם צלי אש". תוספות.

ויעוין בראש יוסף ביישוב שיטת רש"י. ואמרו כן על פי דרכם לקמן [עמוד ב], דלכולי עלמא אין לוקים על "כי אם צלי אש", אם אין בו נמי משום "נא" או "מבושל". מהרש"א.

6. ואף דבסמוך מוכח דבישול מבטל את הצליה, ואם כן היה לנו אף לומר דהצלי מבטל את הבישול, מכל מקום לקי. דאחר דחייל ביה איסור מבושל, תו לא פקע.

ולפי זה, אם בישלו בחמי טבריה [שאינו בו איסור "מבושל", אלא איסור "כי אם צלי אש"] ואחר כך חזר וצלאו, הרי הוא חוזר להכשרו. וכן מוכח מהירושלמי בפרק כיצד צולין, ובפרק כלל גדול.

ובהכי מדוקדק היטב לשון הרמב"ם. דכתב בפרק ח מהלכות קרבן פסח הלכה י, "צלאו על גבי סיד או חרסית או חמי טבריה, הרי זה אסור". ושינה מלשון הגמרא, ולא כתב "בישול" אלא "צלאו" [ומשכחת לה כגון שהניחו בתוך

כרבי מאיר היא, נמי אתיא שפיר. דאף דבעלמא אין בישול אחר צליה, שאני הכא בפסח, דאמר קרא "ובשל מבושל במים". דמרבינן מינה, בישול מכל מקום! ואף בישול שלאחר הצליה אוסר את הפסח באכילה וגזירת הכתוב היא. @79

אפיה⁽⁹⁾. והוא הדין דיש בישול אחר צליה⁽¹⁰⁾. הלכך, פסח שצלאו ואחר כך בישלו, שפיר חשיב כמבושל⁽¹¹⁾. לפיכך לוקים על אכילתו⁽¹²⁾.

עולא אמר: אפילו תימא, דברייתא דפסח

ויעוין בבית יוסף סימן שיח בשם הראב"ה, שדחה ראייתו. על פי המבואר בברכות לח ב, דטעמא דרבי יוסי הוא משום דבעינן טעם מצה וליכא.

ולהמבואר ברבינו יונה, דאף למסקנת הגמרא שם, אכתי מדין בישול מבטל אפיה הוא, אתו שפיר דברי היראים. אגלי טל שם.

11. ואף מקורו של רבי יוסי דבישול מבטל אפיה, הוא מהכא, דכתיב "ובשל מבושל", לרבות צלאו ואחר כך בישלו. תוספות.

ולולי דבריהם יש לומר, דבאמת רבי יוסי אית ליה מסברה, דבישול מבטל צליה. והא דאיצטרך הכא קרא, היינו משום דבלא קרא, הוה אמינא, דאף דמבטל את הצלי, מכל מקום אינו חשוב כמבושל. משום שנצלה קודם לכן. וילקה רק משום "כי אם צלי אש". ומרבינן מ"ובשל מבושל", דאף משום מבושל הוא לוקה. שפת אמת.

12. והרמב"ם בפרק ח מהלכות קרבן פסח הלכה ח כתב, דצלאו ואחר כך בישלו חייב. וכן פסק באותה הלכה, דאכלו צלי קדירה חייב.

ותמה שם הכסף משנה, איך מזכי שטרא לבי תרי. דהרי פסק כרבי, דמרבה מ"ובשל מבושל", צלי קדירה. ובסוגיין מבואר דרק לרבנן הפוטרים צלי קדירה, אייתר "ובשל מבושל" לחייב בצלאו ואחר כך בישלו. אבל לרבי דלא אייתר קרא להכי, מנלן דחייב.

וכתב, דאף לרבנן מחייבינן צלי קדירה משום "ובשל מבושל". והא דקאמר, צלי קידר איכא

מהא דאמר רבי יוסי דהבישול שלאחר האפיה מהני לעשותה מצה עשירה, דחשיב ליה כבישול. ומשום כן הוא מפקיע את המצה מתורת אפיה. ואם כן, הכי נמי בפסח, עוקר הבישול ממנו את שם הצליה.

9. ולא סבירא ליה כהאי מאן דאמר בברכות, [לח ב]. דדוקא במצה אמר רבי יוסי כן. משום דבעינן טעם מצה וליכא. תוספות.

וצריך עיון בדבריהם, הא אף בפסח יש לומר כן, דבעינן טעם פסח וליכא. לפי שהבישול בדבר אחר מבטלו.

וצריך לומר, דדוקא במצה מתבטל הטעם על ידי הבישול, לפי שהיא נימוחה בבישול, ואינה בעין. מהרש"א.

ודבריו תמוהים. הא לרבי יוסי אינו יוצא במצה מבושלת אפילו כשעדיין לא נימוחה קרני ראם.

ולעצם דברי התוספות, מדברי רבינו יונה שם נראה, דליכא סתירה כלל בין סוגיין לסוגיא דברכות. דפירש במאי דדחינן התם, דבעינן טעם מצה וליכא, דהוא משום דחשיב לה כמצה עשירה. וכבר פירשו התוספות כאן בשם ר"י, דזו היא גם שיטת הגמרא הכא. דמשום דבישול מבטל אפיה, שוב אין זה לחם עוני. ושפיר מוכח אף לפסח, דהבישול מבטלו מתורת צלי. אגלי טל שם.

10. ומכאן הוכיח היראים, אף לענין שבת. דאף דקיימא לן, אין בישול אחר בישול, אבל יש בישול אחר אפיה וצליה.

יכול יהא מותר לגמרי לאוכלו חי? — תלמוד לומר: "לא תאכלו ממנו נא וכו' כי אם צלי אש", ראשו על כרעיו ועל קרבו! והרי זה כאילו כתיב, לא תאכלו ממנו כשאינו צלוי. וכל שאוכלו בלא צליה, הרי הוא עובר בלאו זה. אלא דהוי לאו שבכללות. לפי שכמה עניינים נכללו באיסור "אינו צלוי". ואין לוקין על לאו שבכללות⁽¹⁵⁾.

והוינן בה: היכי דמי "נא"?

אמר רב: הרי זה כאותה צליה דאמרי עליה פרסאי, "אברנים"! שכן היא קרויה בלשונם. ובלשון הקודש קרויה "נא".

אמר רב חסדא: המבשל במעינות רותחים של חמי טבריא בשבת, הרי הוא פטור! שאין חייב משום "מבשל". אלא כשבישל על גבי האש או על תולדת האש.

תנו רבנן: יכול אף אם צלאו לפסח כל צרכו יהא חייב מלקות על אכילתו, משום דאינו קרוי "צלי אש", אלא קלי אש ושרוף הוא⁽¹³⁾?

תלמוד לומר: "אל תאכל ממנו נא ובשל מבושל במים". דוקא "נא" [צלוי מעט] ו"בשל מבושל" אמרתי לך שלא לאוכלו. אבל לא אסרתי לך פסח שצלאו כל צרכו.

והוינן בה: היכי דמי "צלאו כל צרכו", דסליק אדעתין שייאסר באכילה?

אמר רב אשי: היכא דשויא חרוכא [ששרפו]⁽¹⁴⁾!

תנו רבנן: יכול אם אכל מזית חי [שלא נצלה כלל] מן הפסח, יהא חייב מלקות? — תלמוד לומר: "אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל במים". "נא" ו"בשל" אמרתי לך שלוקים עליהם. אבל לא חייבתי מלקות על בשר חי.

שהרי בפרק ו מחמץ ומצה, כתב בטעמא דאין יוצאים ברקיק המבושל, דהוא משום שכבר אין בו טעם פת. ולא משמע מלשונו, דכוונתו כרבינו יונה, דבטלה אפיתו ונעשה למצה עשירה.

13. ותימא, אם כן, אמאי לא יהיה חייב אליבא דאמת משום "כי אם צלי אש"? וכדמסיק לקמן לגבי חי ובישלו בחמי טבריה, דלקי משום זה. ויש ליישב. מהרש"א.

14. מיהו, עדיין הוא ראוי ליאכל על ידי הדחק. ויוצאים בו ידי אכילת הפסח. מאירי.

15. רש"י. ופליגי בזה אב"י ורבא לקמן. וכבר

בינייהו, היינו לומר דמקל וחומר לא הוה משתמע כן.

והלחם משנה כתב, דדוקא לרבי מאיר איצטריך קרא לרבווי צלאו ואחר כך בישלו. אבל הרמב"ם דאית ליה כרבי יוסי, דאין יוצאים ברקיק המבושל, פשיטא ליה מסברה דבישול מבטל אפיה, והוא הדין לצליה. ודלא כתוספות שכתבו, דמקורו של רבי יוסי הוא נמי מהאי קרא ד"ובשל מבושל".

[יעוין עוד לקמן עמוד ב בהערה 10, בשם ה"פה עינים", בישוב הקושיה].

ומזה יוכרח דסבירא ליה לרמב"ם, כהיראים [יעוין בהערה 10], דרבי יוסי כללא כ"ל, די שבישול אחר אפיה וצלי. אגלי טל שם.

מיהו מסיק, דאין דעת הרמב"ם כהיראים.

טבריא, חייב מלקות. לפי שעבר משום לאו ד"צלי אש"!

מא-ב אמר רבא: פסח שאכלו נא, הרי הוא לוקה עליו שתיים. משום "לא תאכלו ממנו נא", ומשום "לא תאכלו וכו' כי אם צלי אש".

וכן האוכלו מבושל, לוקה שתיים. משום "בשל מבושל במים", ומשום "כי אם צלי אש".

והאוכל ממנו כזית נא וכזית מבושל, לוקה שלש מלקיות! משום "לא תאכלו ממנו נא", ומשום "בשל מבושל", ומשום "צלי אש"⁽¹⁾.

אביי אמר: אין לוקין על לאו ד"לא תאכלו וכו' כי אם צלי אש". משום דהוי לאו שבכללות⁽²⁾. שהרי הוא כולל כמה אופני בישול שאינם צלי, וכן בשר חי. ואין לוקין על לאו שבכללות⁽³⁾! הלכך, אכלו נא או מבושל אינו לוקה אלא אחת⁽⁴⁾.

אבל פסח שבישלו בחמי טבריא, הרי הוא חייב על אכילתו! וקא סליק אדעתין, דלקי משום לאו ד"בשל מבושל במים".

והוינן בה: מאי שנא בשבת דלא חייב, הלא הוא משום תולדות האש בעינן כדי שיהיה קרוי "בישול". ובחמי טבריא הא ליכא. אם כן, בפסח נמי יפטר המבשל בהם, דהא לאו תולדות האש הוא, ולא חשיב בישול.

אמר רבא: מאי "חייב" דקאמר רב חסדא? — לא משום לאו ד"בשל מבושל". אלא דקא עבר משום לאו ד"לא תאכלו וכו' כי אם צלי אש"! ואף לוקה עליו, משום דקסבר, לוקין על לאו שבכללות.

רב חייא בריה דרב נתן מתני לה להא דרב חסדא בהדיא, כמו שפירשו רבא.

וכך שנה: אמר רב חסדא: המבשל בחמי טבריא בשבת, פטור. ופסח שבשלו בחמי

שבכללות הוא. דהרי פליג נמי בניזור. תוספות שם.

3. ובעלמא מודה רבא, דאין לוקין על לאו שבכללות. אלא דהכא שאני. שמשום שפירט הכתוב לאו בנא ומבושל, לוקה אף על "כי אם צלי אש". ואביי סבר דגם בהכי אין לוקין. ר"ן.

4. וצריך עיון, אמאי לאו שבכללות הוא. והרי משמעות לאו שבכללות היא, דכלולים בלאו כמה עניינים. אבל כאן, הכל ענין אחד הוא. דאינו "צלי אש". ודמי ללאו ד"לא תעשו כל מלאכה". דאף שכלולות בו הרבה מלאכות, מכל מקום עניינם אחד.

ואכן הרמב"ן בספר המצוות [שורש התשיעי] כתב בתוך הדברים: "שאינו מזכיר שם האיסור כענין נבילה ומלאכה דיום טוב, שהשם

תמהו הראשונים, דהוה לן למימר, "תניא כוותיה דאביי".

ותוספות פירשו ד"כי אם צלי אש", בחי אינו אלא עשה. ויעוין לקמן עמוד ב הערה 6.

1. והתוספות רי"ד כתב, דלוקה ארבע. מצד אכילת הנא לוקה שתיים, אחת משום "נא", ואחת משום "צלי אש". וכן על המבושל לוקה שתיים, אחת משום "מבושל", ואחת משום "צלי אש". והא דנקיט "שלש", הכונה דלוקה משום שלשה שמות.

2. ובבבא מציעא [קטו א] נתבאר בטעמא דאביי, ד"כי אם צלי אש", לא אייתר כלל לרבויה ללאו. אלא איצטריך ליה להיקשא דלקמן ["בשעה שישנו בקום אכול צלי, ישנו בבל תאכל נא"]. מיהו עיקר טעמא דאביי, ודאי משום לאו